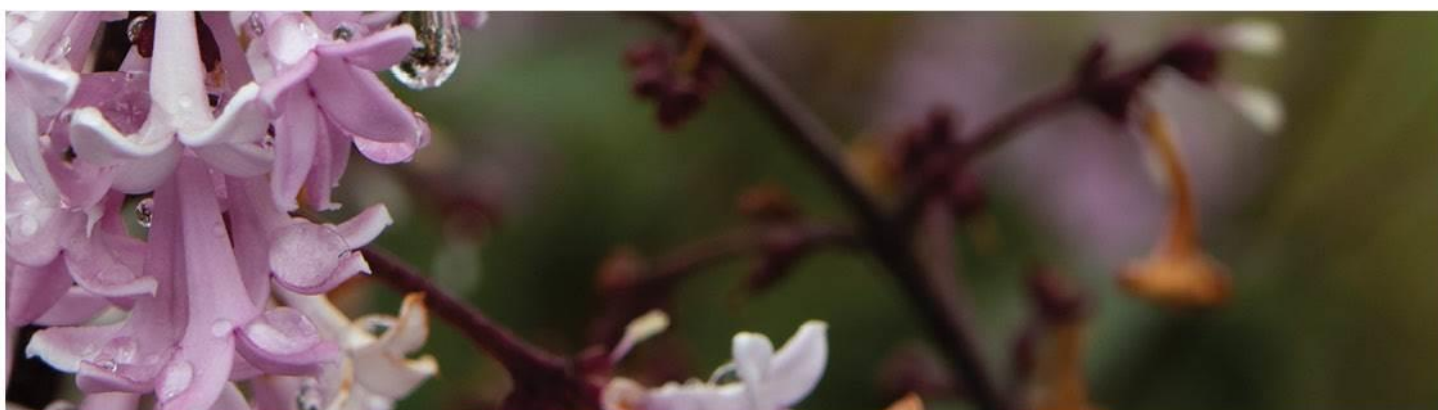

AÐALSKIPULAG GRÍMSNES- OG GRAFNINGSHREPPS 2020-2032

Skipulagslýsing – nýtt skógræktarsvæði á Stóra-Hálsi

20.01.2026

UPPLÝSINGAR

SKJALALYKILL

114250-LYS-001-V01

HÖFUNDUR

IS

RÝNT

AB, ÁJ

EFNISYFIRLIT

1	INNGANGUR	4
1.1	Skipulagslýsing	4
2	FORSENDUR OG STAÐHÆTTIR	4
2.1	Gróður, fuglar og jarðfræði	5
2.2	Minjar og verndarsvæði	5
2.3	Vatn	5
2.4	Landsskipulagsstefna 2024-2038	5
2.5	Aðalskipulag Grímsnes- og Grafningshrepps 2020-2032	6
2.5.1	Samræmi aðalskipulagsbreytingar við gildandi skipulag	8
2.6	Jarðalög	8
3	BREYTING AÐALSKIPULAGS	8
4	UMHVERFISMATSSKÝRSLA	8
4.1	Umhverfispættir og áherslur	8
4.2	Valkostir	9
5	SKIPULAGSFERLI, KYNNING OG SAMRÁÐ	9

1 INNGANGUR

Sett er fram skipulagslýsing fyrir breytingu á Aðalskipulagi Grímsnes- og Grafningshrepps 2020-2032. Með breytingunni verður sett inn nýtt skógræktar- og landgræðslusvæði á Stóra-Hálsi (L170827) og heimiluð skógrækt á allt að 100 ha.

Markmið framkvæmdarinnar er að græða upp landið og rækta skóg til bindingar kolefnis.

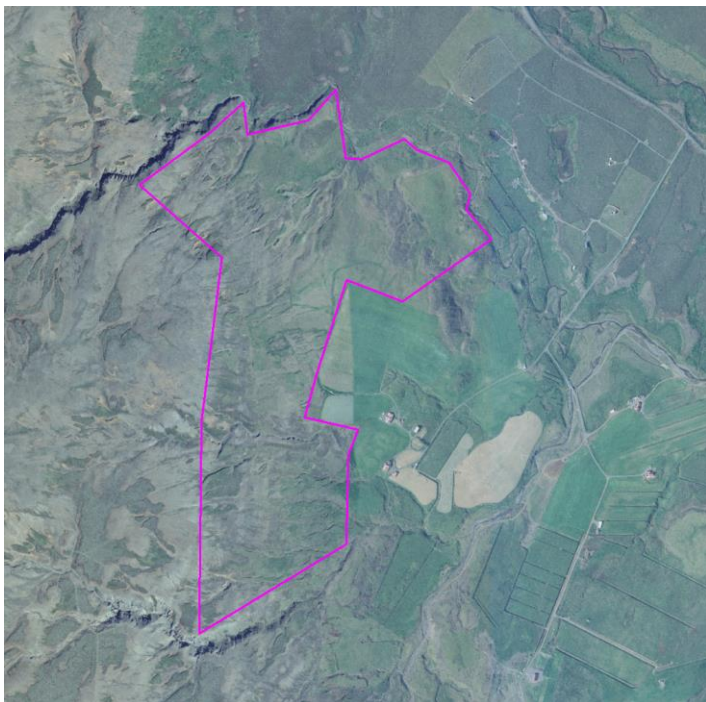
1.1 Skipulagslýsing

Skipulagslýsingin er sett fram í samræmi við 30. gr. skipulagslaga nr. 123/2010 og unnin í samræmi við grein 4.2. í Skipulagsreglugerð nr. 90/2013, með síðari breytingum.

Með skipulagslýsingu er íbúum og öðrum hagsmunaaðilum gefinn kostur á að koma með ábendingar og athugasemdir sem snúa að stefnu aðalskipulagsbreytingarinnar.

2 FORSENDUR OG STAÐHÆTTIR

Fyrirhugað skógræktarsvæði er nálægt bæjartorfu Stóra-Háls og nær að Nóngili í suðri og Stórahálsfjalli í vestri. Að norðan afmarkast svæðið af Geithamragili, að norðaustan af Ytriá og að austan af túnum á jörðinni. Skógræktarsvæðið nær upp að 200 m h.y.s. Um landið liggja Hveragerðislína 1 og Sogslína 2.

MYND 1. Fyrirhugað skógræktarsvæði á Stóra-Hálsi. (Mynd frá Loftmyndum).

2.1 Gróður, fuglar og jarðfræði

Landið er vel gróið en þó eru nokkrir lítt eða ógrónir blettir inn á milli og þegar kemur ofar í Stórahálsfjall er gróður rýrari og nokkuð um rofabörð. Farvegir leysingarvatns eru áberandi í fjallinu. Í vistgerðarkortlagningu Náttúrufræðistofnunar er að finna eftirtaldar vistgerðir; runnamýravist á láglandi, starungsmýravist, grasmóavist, starmóavist, lyngmóavist á láglandi, flagmóavist, grasmelavist, hraungambravist, tún og akurlendi. Allar vistgerðir, nema fjórar síðasttöldu, hafa hátt eða mjög hátt verndargildi. Hafa skal í huga nákvæmni vistgerðarkortlagningar en viðmiðunarmælikvarði hennar er 1.25.000.

Jörðin Stóri-Háls er innan svæðis sem Náttúrufræðistofnun Íslands hefur skilgreint sem mikilvægt fuglasvæði, þ.e. Suðurlandsundirlendið. Miðað við gróðurfar svæðisins má ætla að mófuglar séu ríkjandi. Reikna má með að skógræktin skerði búsvæði þeirra að einhverju leyti.

Ekki er að finna þekktar jarðminjar sem njóta verndar skv. 61. gr. laga um náttúruvernd.

2.2 Minjar og verndarsvæði

Aðalskráningu fornminja er lokið í Grafningi. Engar þekktar minjar er að finna í Minjavefsja Minjastofnunar. Fyrirhugað skógræktarsvæði er utan skilgreindra verndarsvæða.

2.3 Vatn

Samkvæmt lögum um stjórn vatnamála nr. 36/2011 skal vernda vatn og vistkerfi þess, hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vatnavistkerfa til þess að vatn njóti heildstæðrar verndar.

- Alviðra 104-306-G. Umhverfismarkmið er að magnstaða og efnafræðilegt ástand sé gott og að vatnshlotið sé ekki undir álagi. Þessi atriði eru óþekkt.
- Lyngdalsheiði 104-305-G. Umhverfismarkmið er að magnstaða og efnafræðilegt ástand sé gott og að vatnshlotið sé ekki undir álagi. Þessi atriði eru óþekkt.
- Tunguá 2 104-779-R. Umhverfismarkmið er að vistfræðilegt ástand sé mjög gott, efnafræðilegt ástand gott og vatnshlotið sé ekki í hættu. Vistfræðilegt ástand er metið mjög gott, efnafræðilegt ástand óþekkt og ekkert álag er skráð.

2.4 Landsskipulagsstefna 2024-2038

Stefna í breyttu aðalskipulagi verður í samræmi við landsskipulagsstefnu. Einkum verður horft til eftirfarandi skilmála:

Flokkun landbúnaðarlands, landslagsgreining og vistgerðarflokkun verði lögð til grundvallar skipulagsákvörðunum. Leitast skal við að varðveita náttúru- og menningargæði sem hafa staðbundið, eða víðtækara, gildi út frá sögu, náttúrufari eða menningu. Jafnframt verði gætt að álagi á vatn og vatnsvernd. Skipulag skal stuðla að traustum veituvinnviðum sem tryggja öryggi.

2.5 Aðalskipulag Grímsnes- og Grafningshrepps 2020-2032

Í aðalskipulagi er fyrirhugað skógræktarsvæði í landi Stóra-Háls skilgreint sem landbúnaðarsvæði (L1 og L2) og óbyggð svæði (ÓB1).

Stefna fyrir landbúnaðarsvæði (kafla 3.2.1)

- Landbúnaðarland í flokki L1 verði áfram nýtt til landbúnaðar, einkum matvælaframleiðslu. Landnýting skal vera í sátt við náttúruna og ekki misbjóða henni með ofbeit, mengun eða á annan hátt.
- Byggingar, samfelld skógrækt og annað sem hamlar ræktunarmöguleikum er að jafnaði ekki heimil á landbúnaðarlandi L1, eða á skilgreindum verndarsvæðum.
- Stuðlað verði að kolefnisjöfnun í landbúnaði og að bændur og aðrir landeigendur vinni að kol-efnishlutleysi. Leitast verði við að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda frá landbúnaði m.a. með vinnslu og nýtingu umhverfisvænna orkugjafa.
- Stuðlað verði að viðhaldi núverandi votlendissvæða og eftir atvikum endurheimt votlendis.

TAFLA 1. Stefna gildandi aðalskipulags fyrir landbúnaðarsvæði L1 og L2.

NR	HEITI	LÝSING OG SKILMÁLAR
L1	Úrvals landbúnaðarland með takmörkuðum byggingarheimildum	Landbúnaðarland í flokki I og að hluta til í flokki II (sbr. flokkun landbúnaðarlands); sléttlendi, nær grjótlaut og frjósamur jarðvegur. • Landið verði fyrst og fremst nýtt til ræktunar og matvælaframleiðslu. Byggingar, vegir, samfelld skógrækt o.fl. sem hamlar nýtingu lands til matvælaframleiðslu er að jafnaði ekki heimil. Þó er heimilt að byggja upp á 1-2 ha spildum á bæjar- torfum bújarða þar sem hentugt er að samnýta vegi og veitur. • Byggingar geta verið heimilar í jaðri svæða og verður það skoðað í hverju tilfalli fyrir sig m.t.t. líklegra áhrifa á nýtingu lands til matvælaframleiðslu. • Mögulegt er að heimila afturkræfar framkvæmdir ef metið er að auðvelt sé að endurheimta land til matvælaframleiðslu. • Heimilt er að vera með skjólbelti.
L2	Gott landbúnaðarland	Landbúnaðarland í flokki II-IV. Land að hluta til ágætt til akuryrkju, einkum land í flokki II. • Heimilt er að byggja upp til fastrar búsetu, landbúnaðarstarfsemi og minniháttar atvinnustarfsemi, sem getur verið ótengd landbúnaði. • Forðast skal að raska samfellu í góðu landbúnaðarlandi með byggingum og vegagerð. • Hluti svæða getur hentað vel til skógræktar og skjólbeltaræktunar. • Landspildur eru jafnan yfir 10 ha að stærð.

Stefna fyrir óbyggð svæði (kafla 3.3.4)

Um óbyggð svæði (ÓB1) segir að áfram verði unnið að landgræðslu og endurheimt landgæða. Landgræðsla og landbótaskógrækt geti verið heimil. Einnig kemur fram að áfram verði stunduð ábyrg beitarstjórnun og landeigendum tryggður áframhaldandi nytja- og beitarréttur innan óbyggðra svæða.

TAFLA 2. Stefna gildandi aðalskipulags fyrir óbyggð svæði ÓB1.

NR	HEITI	LÝSING OG SKILMÁLAR	STÆRÐ HA
ÓB1	Óbyggð svæði á afrétti og fjalllendi og heiðar í byggð	Grímsnesafréttur og fjalllendi Hengilssvæðisins, Ingólfsfjall og Mosfellsheiði. Áfram verði unnið að landgræðslu og endurheimt landgæða.	32.329,9

Stefna fyrir skógrækt (kafla 3.2.2).

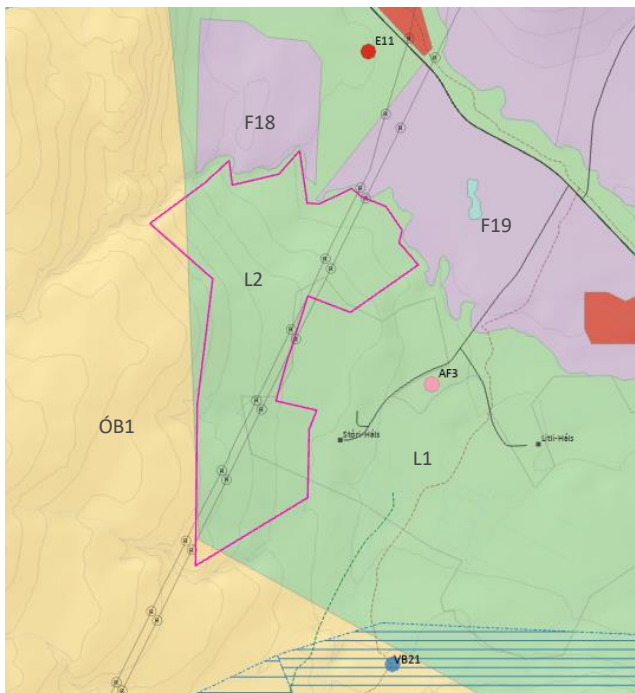
- Að skógrækt og landgræðsla verði nýtt til bindingar kolefnis. Sveitarfélagið mun setja sér stefnu um hvernig það geti orðið kolefnishlutlaust.
- Að skógrækt og skjólbeltarækt verði nýtt til að bæta búsetuskilyrði, ræktunarmöguleika og til að mynda skjól.
- Að við skipulag skógræktar verði hugað að því að vernda landslag, mikilvægar vistgerðir sem falla undir 61. gr. náttúruverndarlaga og ásýnd svæða og að skógur vaxi ekki fyrir góða útsýnisstaði.

Í almennum skilmálum kemur fram að landgræðsla sé heimil þar sem hennar gerist þörf og að við skógrækt í námunda við ár og vötn verði ekki hindruð för fólks.

Stefna fyrir rafveitu (kafla 6.3)

Við deiliskipulag svæða, framkvæmdir og/eða skógrækt skal taka tillit til helgunarsvæða raflína.

HEITI	LÝSING OG SKILMÁLAR
Sogslína 2	Liggur frá Írafossi að Geithálsi. Gert er ráð fyrir að Sogslína 2 verði fjarlægð á skipulagstímabilinu. Línan er 132 kV
Hveragerðislína 1	Loftlína frá Ljósafossstöð að tengivirki á Völlum í Ölfusi, 66 kV.

Mynd 2. Aðalskipulag Grímsnes- og Grafningshrepps 2020-2032. Fyrirhugað skógræktarsvæði er innan bleika flákans.

2.5.1 Samræmi aðalskipulagsbreytingar við gildandi skipulag

Breytt aðalskipulag gengur gegn þeirri stefnu í gildandi skipulagi að landbúnaðarland í flokki L1 verði áfram nýtt til landbúnaðar, einkum matvælaframleiðslu. Og að byggingar, samfelld skógrækt og annað sem hamlar ræktunarmöguleikum er að jafnaði ekki heimilt á landbúnaðarlandi L1.

2.6 Jarðalög

Undanfarin ár hefur landið verið nýtt til landbúnaðar, einkum beitar. Búið er að flokka landbúnaðarland og er sá hluti jarðarinnar sem fyrirhugað er að breyta í skógrækt einkum í flokki I, II og IV. Svæði í flokki I og II eru gott ræktunarland en svæði í flokki IV eru blandað og illræktanlegt land.

Almennt er landbúnaður á undanhaldi í Grafningi og því æskilegt að tryggja áframhaldandi nýtingu lands, s.s. til skógræktar. Til framtíðar litið væri hægt að ryðja skóg og taka landið aftur undir landbúnaðarstarfsemi. Skógrækt fellur að stefnu sveitarfélagsins um bindingu kolefnis.

Sveitarfélagið heimilar að landið verði tekið undir skógrækt.

3 BREYTING AÐALSKIPULAGS

Gerð verður breyting á greinargerð og sveitarfélagsuppdrætti. Sett verður inn nýtt skógræktar- og landgræðslusvæði og heimiluð skógrækt á allt að 100 ha lands. Landbúnaðarsvæði L1 og L2 og óbyggt svæði ÓB1 minnkar samsvarandi. Settir verða skilmálar fyrir skógræktar- og landgræðslusvæðið.

4 UMHVERFISMATSSKÝRSLA

Líkleg áhrif af stefnu aðalskipulagsbreytingarinnar eru metin skv. lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021. Markmið laganna er sjálfbær þróun, heilnæmt umhverfi og umhverfisvernd sem vinna skal að með umhverfismati þeirra framkvæmda og áætlana sem eru líklegar til að hafa umtalsverð umhverfisáhrif.

Framkvæmdin er ekki tilkynningarskyld til ákvörðunar um matsskyldu því stærð svæðis er undir viðmiðunarmörkum laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021.

4.1 Umhverfispættir og áherslur

Í umhverfismatsskýrslu verða skoðuð áhrif á þá umhverfispætti sem tilgreindir eru í töflu 3 og leitast við að svara matsspurningum.

TAFLA 3. Umhverfispættir, viðmið og matsspurningar.

UMHVERFISÞÁTTUR	UMHVERFISVIÐMIÐ	MATSSPURNINGAR
Landnotkun, landslag og ásýnd	Aðalskipulag.	Hefur stefnan áhrif á landnotkun? Hefur stefnan áhrif á landslag?

UMHVERFISÞÁTTUR	UMHVERFISVIÐMIÐ	MATSSPURNINGAR
	- Landnotkun stuðli að verndun og varðveislu sérstæðrar náttúru og menningar og sögu sem felst m.a. í byggingararfi og landslagi. Landsskipulagsstefna - Ráðstöfun lands taki mið af þeim gæðum sem felast í landslagi. - Við skipulagsgerð í dreifbýli verði landi sem hentar vel til ræktunar matvæla almennt ekki ráðstafað til annarra nota með óafturkræfum hætti, svo sem til skógræktar.	Hefur stefnan áhrif á ásjón?
Vatn og lífríki vatns	Lög um stjórn vatnamála nr. 36/2011. Vernda vatn og vistkerfi þess, hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vatnavistkerfa þar sem þess er þörf til að vatn njóti heildstæðrar verndar.	Hefur stefnan áhrif á vatn eða grunnvatn?
Gróður og líffræðilegur fjölbreytileiki	Aðalskipulag Við skipulag byggðar og við framkvæmdir skal hugað að því að merkar jarðmyndanir, gróðursvæði og mikilvæg búsvæði dýra verði fyrir sem minnstum áhrifum.	Hefur stefnan áhrif á gróður? Hefur stefnan áhrif á líffræðilegan fjölbreytileika?
Fuglar og búsvæði	Aðalskipulag Við skipulag byggðar og við framkvæmdir skal hugað að því að merkar jarðmyndanir, gróðursvæði og mikilvæg búsvæði dýra verði fyrir sem minnstum áhrifum.	Hefur stefnan áhrif á tegunda-samsetningu og búsvæði?
Loft	Landsskipulagsstefna - Stefna í skipulagsgerð skal draga úr losun gróðurhúsalofttegunda og auka kolefnisbindingu. Aðalskipulag - Sveitarfélagið hyggst vinna að því að verða kolefnis-hlutlaust og nýta skógrækt, votlendisaðgerðir og sjálfbæra landnýtingu í því skyni.	Hefur stefnan áhrif á losun og bindingu gróðurhúsalofttegunda?
Samfélag Íbúar. Atvinnulíf.	Aðalskipulag Að efla sveitarfélagið og stuðla að vistvænu samfélagi með fjölbreyttu atvinnulífi.	Hefur stefnan áhrif á íbúa? Hefur stefnan áhrif á atvinnulíf?
Minjar Fornminjar.	Aðalskipulag Taka skal tillit til þekktra minja við skipulag landnýtingar.	Hefur stefnan áhrif á minjar?

4.2 Valkostir

Líklegt er að stefna í gildandi aðalskipulagi verði borin saman við stefnu í breyttu skipulagi. Við vinnslu aðalskipulagsbreytingar verður skoðað hvort aðrir valkostir komi til greina.

5 SKIPULAGSFERLI, KYNNING OG SAMRÁÐ

Með kynningu skipulagslýsingar er umsagnaraðilum, hagsmunaaðilum og almenningi gefinn kostur á að leggja fram sjónarmið og ábendingar sem að gagni gætu komið við mótun aðalskipulagsbreytingarinnar.

Skipulagslýsingin verður kynnt með auglýsingu í blöðum/dreifiritum og í skipulagsgátt Skipulagsstofnunar. Athugasemdir skulu vera skriflegar og berast í skipulagsgátt fyrir auglýstan tímafrest.

Helstu umsagnaraðilar eru eftirtaldir:

- Skipulagsstofnun
- Náttúruverndarstofnun
- Heilbrigðiseftirlit Suðurlands
- Minjastofnun Íslands
- Vegagerðin
- Landsnet
- Náttúrufræðistofnun Íslands
- Land og skógur
- Fiskistofa
- Umhverfis- og orkustofnun
- Sveitarfélagið Ölfus

Áætlað er að skipulagslýsing verði auglýst í byrjun árs, aðalskipulagstillaga kynnt á vormánuðum, auglýst næsta sumar og taki gildi næsta haust.